

१५ वा वित्त आयोग-

राज्यातील आरोग्य व्यवस्था बळकट करण्यासाठी केंद्र शासनाकडून सन २०२५-२६ या आर्थिक वर्षासाठी मंजूर केलेले रु.६६९३८.३२ लक्ष इतके अनुदान मुळ अर्थसंकल्पीत व पावसाळी अधिवेशनातील पूरक मागणीद्वारे मंजूर तरतुदीतून वितरीत करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन सार्वजनिक आरोग्य विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: पंविआ-४५२५/प्र.क्र.५४९/एनएचएम (संगणक क्र.ई १४१०५८७)

१० वा मजला, गो. ते. रुग्णालय संकूल इमारत,
नवीन मंत्रालय, मुंबई - ४००००९.
दिनांक : ०६ नोव्हेंबर, २०२५

वाचा :-

- १) केंद्र शासनाचे मंजूरी आदेश क्र. F. HSG. Release No.८४/८५/८६/८७, २०२५-२६, दि.३१/१०/२०२५ मंजूरी आदेश (रु.६६९३८.३२ लक्ष)
- २) वित्त विभाग शासन परिपत्रक क्र.संकीर्ण-१०१८/प्र.क्र.४६/ अर्थोपाय, दि.०५१२.२०२३
- ३) वित्त विभाग शासन परिपत्रक क्र.अर्थसं-२०२३/प्र.क्र.४०/ अर्थ-३ दि.०८.१२.२०२३
- ४) शासन निर्णय क्र. बियुडी-१३२५/प्र.क्र.८९/आरोग्य-७ दि.२५.०२.२०२५
- ५) वित्त विभाग शासन परिपत्रक क्र.अर्थसं-२०२५/प्र.क्र.४४/अर्थ-३ दि.०७.०४.२०२५
- ६) वित्त विभाग शासन परिपत्रक क्र.पूरक-२०२५/प्र.क्र.६५/अर्थ-३, दि.१४.०७.२०२५
- ७) संचालक (वित्त व लेखा), राष्ट्रीय आरोग्य अभियान, मुंबई यांचे पत्र क्र.राआसोम/१५ वि. आ./नि. वि./९३४१३-४१९/२०२५-२६, दिनांक ०३.११.२०२५

प्रस्तावना:-

केंद्र शासनाकडून १५ व्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीच्या अनुषंगाने राज्यातील आरोग्य व्यवस्था बळकट करण्यासाठी विविध बाबीकरीता वाचा क्र. (१) येथील आदेशान्वये राज्यास सन २०२५-२६ या वर्षाकरीता रु.६६९३८.३२ लक्ष इतके अनुदान मंजूर करण्यात आले आहे. सद्यस्थितीत सन २०२५-२६ च्या मुळ अर्थसंकल्पीत व पावसाळी अधिवेशनातील पुरवणी मागणीद्वारे मंजूर एकूण तरतूद रु.२९७३१६.३९ लक्ष पैकी अवितरीत तरतूद रु.१५२३१.७५ लक्ष मधून रु.६६९३८.३२ लक्ष इतके अनुदान वितरीत करण्यास मंजूरी देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

केंद्र शासनाकडून १५ व्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीच्या अनुषंगाने राज्यातील आरोग्य व्यवस्था बळकट करण्यासाठी विविध बाबीकरीता सन २०२५-२६ या वर्षाकरीता रु.६६९३८.३२ लक्ष इतके अनुदान मंजूर करण्यात आले आहे. सद्यस्थितीत सन २०२५-२६ च्या मुळ अर्थसंकल्पीत व पावसाळी अधिवेशनातील पुरवणी मागणीद्वारे मंजूर एकूण तरतूद रु.२१७३१६.३९ लक्ष पैकी अवितरीत तरतूद रु.९५२३१.७५ लक्ष मधून रु.६६९३८.३२ लक्ष इतके अनुदान खालील विवरणपत्रात लेखाशिर्ष निहाय नमूद केल्यानुसार वितरीत करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

(रु. लाखात)

क्र	लेखाशीर्ष	सन २०२५-२६ मुळ तरतूद + पुरक मागणी	मागणी रक्कम
१.	मागणी क्र. आर-१ २२१० - वैद्यकीय सेवा व सार्वजनिक आरोग्य ०३ - ग्रामीण आरोग्य सेवा - विषमचिकित्सा ११० - रुग्णालये व दवाखाने (०२) १५ व्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार सहायक अनुदान, (०२) (०३) इमारत- रहीत उप आरोग्य केंद्रे, प्राथमिक आरोग्य केंद्रे, समुदाय आरोग्य केंद्रे (अनिवार्य) १००% केंद्र हिस्सा (२२१०H१९६) ३१- सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर)	१२१३२६.७९	४८३४५.७४
२.	मागणी क्र. आर-१ २२१० - वैद्यकीय सेवा व सार्वजनिक आरोग्य ०३ - ग्रामीण आरोग्य सेवा - विषमचिकित्सा ११० - रुग्णालये व दवाखाने (०२) १५ व्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार सहायक अनुदाने, (०२) (०२) गटस्तरीय सार्वजनिक आरोग्य युनिट (ग्रामीण) (अनिवार्य) १००% केंद्र हिस्सा (२२१०H१७८) ३१- सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर)	१५२३०.७०	६३३.६८

३.	मागणी क्र. आर-१ २२१० - वैद्यकीय सेवा व सार्वजनिक आरोग्य ०३ - ग्रामीण आरोग्य सेवा - विषमचिकित्सा ११० - रुग्णालये व दवाखाने (०२) १५ व्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार सहाय्यक अनुदाने (०२) (०५) प्राथमिक आरोग्य संस्थांमध्ये निदान साठी पायाभूत सुविधा (ग्रामीण) १५ वा वित्त आयोग (अनिवार्य) १००% केंद्र हिस्सा (२२१०H२११) ३१- सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर)	७०४९३.४०	१३७३७.६०
४.	मागणी क्र. आर-१ २२१० - वैद्यकीय सेवा व सार्वजनिक आरोग्य ०१ - नागरी आरोग्य सेवा - विषमचिकित्सा ११० - रुग्णालये व दवाखाने (०८) १५ व्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार सहाय्यक अनुदाने (०८) (०१) प्राथमिक आरोग्य संस्थांमध्ये निदान साठी पायाभूत सुविधा (नागरी) (अनिवार्य) १००% केंद्र हिस्सा (२२१०H१६९) ३१- सहाय्यक अनुदाने (वेतनेतर)	९०२६५.५०	४२२१.३०
एकूण		२१७३१६.३९	६६९३८.३२

०२. केंद्र शासनाने दिलेल्या मार्गदर्शक सूचनाप्रमाणे राज्यातील आरोग्य व्यवस्था बळकट करण्यासाठी विविध बाबीकरीता मंजूर केलेल्या आराखड्यानुसार राज्यास उपलब्ध करून दिलेल्या अनुदानाचा विनियोग करण्यात यावा. तसेच सदर निधीचा विनियोग झाल्यानंतर त्याबाबतचे उपयोगिता प्रमाणपत्र (Utilisation Certificate) विहित नमुन्यात केंद्र शासनास सादर करण्यात यावे.

०३. सदरच्या निधीचा विनियोग हा राज्यातील आरोग्य व्यवस्था बळकट करण्यासाठी नागरी व ग्रामीण घटकांतर्गत करावयाचा असल्याने त्याकरीता राज्य आरोग्य सोसायटी, जिल्हा आरोग्य सोसायटी व नगरविकास विभागाच्या अंतर्गत विविध नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था आणि ग्रामविकास व पंचायत राज विभागाच्या अंतर्गत ग्रामीण स्थानिक स्वराज्य संस्था यांच्याशी समन्वय साधून करण्यात यावा.

०४. उपरोक्त अनुदानासाठी प्रशासकीय अधिकारी, आरोग्य सेवा आयुक्तालय, मुंबई यांना आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे. त्यांनी याबाबतचे देयक कोषागारात सादर करून विहित केलेल्या बाबींवर खर्च करण्यासाठी सदर रक्कम आयुक्त, आरोग्य सेवा व अभियान संचालक,

राष्ट्रीय आरोग्य अभियान, राज्य आरोग्य सोसायटी यांच्याकडे सूपुर्द करावी. यासाठी सहसंचालक (अ.व प्र.), आरोग्य सेवा, मुंबई यांना “नियंत्रण अधिकारी” म्हणून घोषित करण्यात येत आहे.

०५. तसेच सदर निधीच्या विनियोगाबाबत व त्यावरील संनियंत्रण व प्रगती अहवालाच्या अनुषंगाने केंद्र शासनाच्या निर्देशाचे पालन करणे बंधनकारक राहील.

०६. वित्त विभागाच्या दिनांक ०७/०४/२०२५ व दिनांक १४/०७/२०२५ च्या शासन परिपत्रका सोबत जोडलेल्या परिशिष्टातील अनु.क्र.९ मधील मुद्दा क्र.१ ते १० मधील अटी व शर्तीची पूर्तता केली असल्याचे कार्यक्रम प्रमुख / संचालक (वित्त व लेखा), राष्ट्रीय आरोग्य अभियान, मुंबई यांनी शासनास कळविले असून त्याबाबतचे प्रमाणपत्र सादर केले आहे. त्यामुळे सदरहू प्रकरणी वित्त विभागाच्या दिनांक ०७/०४/२०२५ व दिनांक १४/०७/२०२५ च्या शासन परिपत्रकाच्या परिशिष्टातील मुद्दा क्र. १ ते १० मधील अटींची पूर्तता झाली असल्याचे प्रमाणित करण्यात येत आहे. महाराष्ट्र शासन वित्त विभाग शासन निर्णय क्रमांक मुंविनि-२०२२/प्र.क्र.२७/२०२२/ विनियम, दिनांक १२.०९.२०२३ मधील नमूद अटी व शर्तीच्या अधिन राहून निधी वितरीत करण्यात येत आहे.

०७. यापुर्वी वितरीत केलेल्या निधीच्या अनुषंगाने राज्य आरोग्य सोसायटीच्या लेखापरिक्षणामध्ये कोणतेही गंभीर आक्षेप घेतलेले नाहीत.

०८. सदर प्रस्तावावरील वितरीत करण्यात येणारा निधी पुरवठादाराच्या खात्यात थेट जमा होणार आहे.

०९. सदर कार्यक्रमांच्या संबंधित लेखाशिर्षाखाली एक वर्ष जुने संक्षिप्त देयक प्रलंबित नाही. शासनाच्या धोरणानुसार सदर प्रस्तावावरील निधी राज्य आरोग्य सोसायटीच्या स्वतंत्र बँक खात्यात जमा करून खर्च करण्यात येत असल्याचे त्याचप्रमाणे वित्त विभागाच्या दिनांक ०७/०४/२०२५ व दिनांक १४/०७/२०२५ च्या शासन निर्णयातील संबंधित असलेल्या सर्व तरतुदीचे /अटी व शर्तीचे पालन करून त्या संदर्भात आवश्यक ते प्रमाणपत्र सादर करणे अथवा आवश्यक त्या बाबीं स्वतंत्रपणे प्रमाणित करणे राज्य आरोग्य सोसायटीस अथवा सदरहून निधी ज्या यंत्रणेमार्फत खर्च करण्यात येणार त्या कार्यक्रम प्रमुखास बंधनकारक राहील.

१०. सदर अनुदान सर्वांत असून यापुर्वी वितरीत केलेल्या अनुदानाचे प्रमाणपत्र सादर केले आहे. वित्त विभागाचे शासन परिपत्रक, क्र.२०१३/प्र.क्र.८५/२०१३/ अर्थसंकल्प-३, दिनांक २५ एप्रिल, २०१३ नुसार उपरोक्त निधीचे उपयोगिता प्रमाणपत्र (UC) सादर केल्यानंतरच पुढील अनुदान वितरीत करण्यात येईल.

११. शासनाच्या धोरणानुसार सदर प्रस्तावावरील निधी राज्य आरोग्य सोसायटीच्या स्वतंत्र बँक खात्यात जमा करून खर्च करण्यात येत असल्याचे त्याचप्रमाणे वित्त विभागाच्या दिनांक २४.०६.२०२१ व १४.१०.२०२१ च्या शासन निर्णयातील संबंधित असलेल्या सर्व तरतुदीचे/ अटी व शर्तीचे पालन करून त्यासंदर्भात आवश्यक ते प्रमाणपत्र सादर करणे अथवा आवश्यक त्या बाबी स्वतंत्रपणे प्रमाणित करणे

राज्य आरोग्य सोसायटीस अथवा सदरहू निधी ज्या यंत्रणेमार्फत खर्च करण्यात येणार त्या कार्यक्रम प्रमुखास बंधनकारक राहील.

१२. सदरचा निधी खर्च करतेवेळी आवश्यक तेथे शासन निर्णय, उद्योग ऊर्जा व कामगार विभाग, दिनांक ०१.१२.२०१६ मधील तरतुदीनुसार करावयाच्या खरेदीबाबत प्रशासकीय मान्यता घेण्यात यावी.

१३. सदरचा खर्च वर तक्त्यात नमूद केल्याप्रमाणे संबंधित लेखाशीर्षाखालील सन २०२५-२६ च्या मंजूर अनुदानातून भागविण्यात यावा व त्या लेखाशीर्षाखाली खर्ची दाखविण्यात यावा.

१४. राज्यातील आरोग्य व्यवस्था बळकट करण्यासाठी १५ व्या वित्त आयोगातंर्गत मंजूर अनुदानास SNA व VPDA लागू नसल्याने सदर अनुदान वितरीत करण्यासाठी विशेष बाब म्हणून सन २०२२-२३ ते २०२५-२६ या कालावधीकरीता केंद्र शासनाकडून मंजूर होणा-या अनुदानासाठी SNA व VPDA मधून सूट देण्याबाबत संदर्भ क्र. (४) येथील शासन निर्णयान्वये मंजूरी देण्यात आलेली आहे.

केंद्रिय मंत्रालय, वित्त विभागाच्या व्यय शाखेच्या अटी-शर्तीनुसार १५ व्या वित्त आयोगास मंजूर केलेले अनुदान संबंधित संरथेस १० कार्यालयीन कामकाजाच्या दिवसात वितरीत होणे बंधनकारक आहे. अन्यथा दंडात्मक व्याज आकारण्यात येते. सबब सदर निधी वितरणाची कार्यवाही तातडीने करण्यात यावी.

१५. सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या दिनांक ०७.०४.२०२५ व दिनांक १४.०७.२०२५ रोजीच्या परिपत्रकानुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

१६. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०२५११०६११२५४५७५१७ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(शि. म. धुळे)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. महालेखापाल(लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र- १, मुंबई/ महाराष्ट्र-२, नागपूर.
२. महालेखापाल, (लेखा परिक्षा), महाराष्ट्र- १, मुंबई/ महाराष्ट्र-२, नागपूर.
३. आयुक्त, आरोग्य सेवा व अभियान संचालक, राष्ट्रीय आरोग्य अभियान, मुंबई.
४. संचालक, आरोग्य सेवा संचालनालय, मुंबई.
५. अति. संचालक, राज्य कुटुंब कल्याण कार्यालय, पुणे.

६. सहसंचालक (अर्थ व प्रशासन), आरोग्य सेवा, पुणे.
७. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई.
८. निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी, मुंबई.
९. वित्त विभाग (अर्थसंकल्प/व्यय-१३), मंत्रालय, मुंबई.
- १०.अवर सचिव, कार्यासन अर्थसंकल्प/लेखा, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय,मुंबई.
- ११.निवडनस्ती (एनएचएम).